

Η Ελπίδα σε Κρίση

Κουλτούρα και Τέχνη στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο Ζωγράφος και συγγραφέας Γιώργος Μιχαλάκης (φωτό: Γιάννης Δραμιτινός)

Κεφάλαιο δεύτερο

Η περίοδος της ελπίδας και η αναζήτηση της τάξης στην εποχή και το έργο του Αλέκου Δούκα

Ο Αλέκος Δούκας στην Αυστραλία

Το κοινωνικό κλίμα στην Αυστραλία από τα τέλη της δεκαετίας του 1930 μέχρι και τη δεκαετία του 1950

Την δεκαετία του 1950, που ο Menzies κυριαρχούσε στην πολιτική σκηνή και ο ψυχρός πόλεμος βρισκόταν στην πιο κακοήθη φάση, οι πολιτικοποιημένοι καλλιτέχνες τραβούσαν το κύριο βάρος της οργής του κατεστημένου, το οποίο αρνιόταν το γεγονός, πως κάθε κομμάτι λογοτεχνίας και κάθε πίνακας ζωγραφικής δίνει μορφή στις κοινωνικές αντιλήψεις και στα βιώματα, και από αυτή την άποψη αποτελεί πολιτική θέση. Η εμφάνιση μέσα στην τέχνη, της δύσκολης καθημερινότητας με ό,τι αυτό συνεπάγεται, δεν άρεσε στο συντηρητικό κατεστημένο που προτιμούσε τα μυθολογικά θέματα, την εξιδανίκευση της ζωής της αστικής τάξης και την ρομαντική ματιά γενικά στη ζωή. Κατηγόρησαν τους κοινωνικά ευαισθητοποιημένους καλλιτέχνες, ότι μπλέκουν τέχνη και πολιτική, και επεδίωξαν με κάθε μέσον που είχαν στα χέρια τους να μειώσουν την επιρροή τους. Στα χέρια τους είχαν τη λογοκρισία και τα δικαστήρια, ενώ από την άλλη τις χορηγίες για τις τέχνες, καθώς και μυστικά κονδύλια για να σπίνουν οργανώσεις όπως το «The Australian Association for Cultural Freedom» και περιοδικά σαν το «Quadrant».

Όπως γράφει ο ιστορικός J.R. Robertson, η Αυστραλία εκείνη την εποχή ήταν μια πολύ κλειστή πουριτανική κοινωνία. Η λογοκρισία αποτελούσε έναν ισχυρό μηχανισμό για να κρατάει την κοινωνία στα συντηρητικά πλαίσια που ήθελε το οικονομικό και πολιτικό κατεστημένο. Η λογοκρισία των φιλμ και των βιβλίων ήταν αυστηρότερη από κάθε άλλη χώρα, καθώς έφτανε στα όρια του παράλογου. Μέχρι εκείνη την περίοδο, η λίστα των απαγορευμένων βιβλίων είχε περάσει τις 5.000 για να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Τα περισσότερα απαγορεύονταν για λόγους «ηθικούς» και «ευπρέπειας», άλλα και για τις πολιτικές τους θέσεις, όπως για παράδειγμα τα βιβλία του Λένιν, ή μυθιστορήματα όπως π.χ. του Huxley, ή του Joyce η Οδύσσεια, ή του Lawrence ο Εραστής της Λαίδης Τσάτερλι. Ακόμα λογοτέχνες των οποίων το έργο αποκάλυπε την κοινωνική διαφθορά, και έδειχνε την κοινωνία ρεαλιστικά, σύρονταν στα δικαστήρια για

Η συγγραφέας Dorothy Hewett

να τιμωρηθούν, διότι τολμούσαν να υπερβούν τα όρια που έθετε ο νόμος. Ενδεικτική είναι η δίκη του συγγραφέα Robert Close, το 1946, που τον έστειλαν στη φυλακή για το βιβλίο του Love Me Sailor. Ο Δικαστής Mr. Justice Martin, δικαιολόγησε την καταδίκη με το εξής επιχειρήμα: «Η ηθική της κοινωνίας μας ιδιαίτερα των νέων, πρέπει να περιφρουρείται τόσο, όσο και η ιδιοκτησία μας». Ο ίδιος δικαστής θα είναι που πέντε χρόνια αργότερα θα προεδρεύσει ξανά του δικαστηρίου, στην περίφημη δίκη κατά του Frank Hardy, για το μυθιστόρημά του Power Without Glory. Αυτό που πραγματικά πρόσβαλε ο Hardy, με το μυθιστόρημά του, είναι ότι παρουσίαζε το κράτος όχι ως ένα πεδίο ελεύθερης έκφρασης και σύγκρουσης διαφορετικών κοινωνικών τάσεων, οι οποίες βρίσκουν την λύση τους στις περιοδικές δημοκρατικές εκλογές, αλλά ως μια σειρά διαπλεκόμενων συμφερόντων μεταξύ των πιο δυνατών μελών της κοινωνίας, που ψευτίζουν τη δημοκρατία και την κατευθύνουν προς τα εκεί που εξυπηρετούνται πάντα τα δικά τους ενδιαφέροντα.

Το Κοινοπολιτειακό Ταμείο για τη λογοτεχνία «Commonwealth Literary Fund», το οποίο είχε ιδρυθεί το 1908, και που από το 1947 επιφορτίστηκε να χρηματοδοτεί και τα λογοτεχνικά περιοδικά, έγινε στόχος του συντηρητικού κόσμου για να αποτρέπονται οι χρηματοδοτήσεις προς τους πολιτικοποιημένους συγγραφείς και τα περιοδικά. Για παράδειγμα ο βουλευτής του Αγροτικού κόμματος (Country Party) και αργότερα πρόεδρος του κοι-

νοβουλίου, ο Cameron, απαιτούσε μέσα στη βουλή, κάθε αριστερός λογοτέχνης να κάνει δήλωση αποκέρυξης των πιστεύω του προκειμένου να πάρει τη λογοτεχνική βοήθεια που ζητούσε. Το 1952 επί πρωθυπουργίας Menzies, η αντιστασιακή οργάνωση στην Αυστραλία είχε ενώσει τα πιο συντηρητικά μέλη των τριών κομμάτων σε επιθέσεις, προς τον πρόεδρο του Λογοτεχνικού Ταμείου και συγγραφέα Vance Palmer, με την κατηγορία ότι για χρόνια βοηθούσε με χρηματικά ποσά κομμουνιστές συγγραφείς, όπως τους μυθιστοριογράφους Eric Lambert, John Morrison και Judah Waten. Οι επιθέσεις κατά του προέδρου συμπεριλάμβαναν κατηγορίες για βοήθεια που είχαν πάρει και συγγραφείς που δεν ήταν μέλη του Κομμουνιστικού Κόμματος, όπως ο Frank Dalby Davison και η Kylie Tenant. Ο Allan Ashbolt στο βιβλίο του Το Λογοτεχνικό κυνήγι Μαγισσών, έδειξε το πώς αυτές οι επιθέσεις κατά του Vance Palmer, οδήγησαν στον θάνατό του. Αλλά τις μεγαλύτερες επιθέσεις μέσα και έξω από το κοινοβούλιο και τις εφημερίδες, τις είχε δεχτεί ο συγγραφέας Judah Waten, για τα μυθιστορήματά του Alien Son και The Unbending. Οι μυστικές υπηρεσίες, εκφραστής του μακαρθισμού στην Αυστραλία του Menzies, πίεζαν με κάθε τρόπο τους συγγραφείς και καλλιτέχνες. Στις ανακριτικές επιτροπές σύρθηκαν συγγραφείς όπως η Dorothy Hewett και διευθυντές περιοδικών όπως ο Clem Christesen του Meanjin.

Η συνέχεια την άλλη Παρασκευή

Οι μυστικές υπηρεσίες, εκφραστής του μακαρθισμού στην Αυστραλία του Menzies, πίεζαν με κάθε τρόπο τους συγγραφείς και καλλιτέχνες.